

Jag besöker Västergötlands museum för att titta på hemvävda rosengångstäckan. Där finns drygt 30 täcken vävda under 1700- och 1800-talet av kvinnor på den västgötska landsbygden. De har använts som sängtäcken, hästtäcken och slädfällar och har inte bara varmt utan också fyllt en estetisk funktion. Många av dessa täcken karaktäriseras av oregelbundna regelbundenheter och asymmetriska symmetrier. Misspassade våder och oregelbundet mönstrade bårder är en vanlig syn. Samtidigt visar jämna stadkanter på hantverksmässig erfarenhet och skicklighet.

TÄCK- VÄVER- SKAN OCH JAG

Elina Holmgren

De hemvävda täckenas formspråk berättar om en föremålsproduktion långt bortom min egen handlingshorisont. Deras kompositioner står i konflikt med det industriella ideal som präglar min syn på form. Ett ideal där räta linjer, rena ytor och exakt symmetri utgör norm. Det är också däri mitt intresse ligger, i konflikten mellan täckväverskan och mitt formideal. Jag vill försöka förstå. Hur kommer det sig att dessa täcken ser ut som de gör? Hur tänkte den förindustriella hemväverskan och hur gick hon tillväga när hon utformade ett täcke?

Jag är hemslöjdare. Det innebär att jag tillämpar traderade former och ornament, tekniker och tillvägagångssätt. På plats i vävstolen improviserar jag fram vävens komposition utifrån en given grundform och utifrån den repertoar av mönster och randningar som jag samlat på mig. På ett liknande sätt beskriver Susanne Rosenberg sitt utövande som folksångerska. I avhandlingen *Kurbits-ReBoot* berättar Rosenberg hur hon förhåller sig till den skandinaviska folksångstraditionen och hur hon utgår från en ramberättelse, fasta uttryck och ett formelartat språk när hon, vid framförandet, improviserar och varierar en ballad.

Även i hemslöjdsakten finns utrymme för individuella uttryck. Genom att tillämpa nya former och ornament och genom att kombinera de traditionella på ett nytt sätt kan hemslöjdaren vara nyskapande inom traditionens ramar. ”She is not a mere carrier of the tradition but a creative artist making the tradition” skriver litteraturhistorikern Albert B. Lord i ett försök att synliggöra traditionsbärandens förhållande till traditionen. Beskrivningen stämmer också in på mig som hemslöjdare. Jag både bär och gör tradition. Jag är en länk i en kedja. En kedja där bara det som är tillräckligt viktigt eller intressant traderas vidare enligt en hemslöjdens egen evolutionslag.

Bruket att väva på gehör, det vill säga utan hjälp av nedteckningar, avtog i Sverige i början på 1900-talet. Intresset för allmogetextilier var då stort och vid hemslöjdsföreningarnas inventeringar tecknades äldre vävmönster ner för att räddas till eftervärlden och för att omformas till notor och mönsterbeskrivningar. Vid vävkurser och vävskolor uppmanades sedan eleverna att väva traditionella mönstringar, inte på gehör utifrån en traderad repertoar, utan efter mönster och notor från vävböcker och mönsterblad.

Gehörsvävning är i dag sällsynt förekommande i Sverige. När jag vill ta upp traditionen att väva på gehör får jag därför söka kunskap i museernas föremålssamlingar och arkiv. I arkivens berättelser läser jag om hur hemväverskorna lärde vävsätt och mönstringar av sina mödrar och hur de vid komponerandet använde sig av förlagor i form av vävnader och provlappar. Troligtvis har det i dessa fall inte handlat om exakt kopiering, mer sannolikt är att väverskan lånat förlagans former, ornament och färgställningar för att, efter personligt tycke och smak, tillämpa dessa i den egna kompositionen. I museernas föremålssamlingar hittar jag de vävnader som får utgöra mina förlagor och med hjälp av dessa bygger jag upp min repertoar.

När jag spenderar tid i museisamlingar och arkiv omger jag mig av föremål och tänkesätt som hör den förindustriella hemslöjdarens vardag till. Därigenom förskjuts mitt, sedan tidig ålder, inarbetade formideal.

När där inte finns ett mönster att följa behöver jag inte kontrollera att måtten stämmer. I stället improviserar jag, utifrån en traderad repertoar, fram ännu en version av en redan existerande variant. Ett täcke med oregelbunden randning och asymmetriskt speglade våder. Jag lämnar min nyhetstörstande, individualistiska designtillvaro bakom mig för att utgöra en länk, för att bli en traditionsbärare, för att göra tradition.

REFERENSER

Anna Maria Claesson, *Frostrosor och tulpaner. Jönköpings läns hemslöjdsförenings samling 1909–1986* (Jönköping: Jönköpings läns museum, 2003).

Gertrud Grenander Nyberg, *Lantheimms vävstolar*, Diss. (Stockholm: Nordiska museet, 1979).

Albert B. Lord, *The Singer of Tales* (Cambridge, MA: Harvard University, 1960).

Gunilla Lundahl, *Karaktär och känsla. Ett sekel med Svensk Hemslöjd* (Stockholm: Raster, 2001).

Inga Lisa Petterson & Birgit Jansson, *Bunden rosengång från Jämtland och Härjedalen* (Stockholm: LT, 1983).

Susanne Rosenberg, *Kurbits-ReBoot. Svensk folksång i ny scenisk gestaltning*, Diss. (Helsingfors: Sibelius-Akademien, 2013).

Ann Wiking, *På slöjdens vingar. Skaraborgs hemslöjdsförening 100 år* (Skövde: Skaraborgs hemslöjdsförening, 2009).